

Het kennis- en informatiesysteem van de Nederlandse bosbouwsector

Hoe sluit in de bosbouwsector kennisaanbod aan op de kennisvraag? Wiens vragen worden beantwoord? Dit artikel geeft een beeld van het kennissysteem in de Nederlandse bosbouwsector en stelt een aantal zaken ter discussie. Zo is de voorlichting in de bosbouwsector zich op vele fronten aan het wijzigen. Zowel de overheid als de particulieren zijn daarbij betrokken. Sinds kort is er een Informatie Kennis Centrum- Natuur, Bos, Landschap en Faunabeheer (IKC-NBLF), de Nederlandse Vereniging van Boseigenaren geeft sociaal economische voorlichting en bosgroepen worden steeds actiever op regionaal niveau.

Het kennissysteem

Het kennis- en informatiesysteem, of kortweg kennissysteem, wordt in dit artikel gezien als het geheel van mensen, groepen, organisaties en instituties die zich bezig houden met het produceren, omvormen, doorgeven en gebruiken van kennis. Dit in tegenstelling tot het vaak meer bekende begrip uit de informatica. In dit artikel wordt het kennissysteem van de bosbouwsector getoetst aan een 'normatief model'. In figuur 1 zijn de functies weergegeven die volgens dit model ver-

vuld moeten worden. Men gaat er vanuit dat er een continuüm moet zijn tussen theorie en praktijk. De contacten tussen de organisaties die de functies vervullen behoeven echter geen efficiënte lijn te vormen. Diversiteit en veelheid in contacten zijn namelijk kenmerkend voor een systeem met een hoge prestatie (Engel, 1991). We gaan er vanuit dat in een ideaaltypische situatie de componenten van het kennissysteem waarde aan elkaar toevoegen. We noemen dat synergie. Synergie betekent verdeling van arbeid en tegelijkertijd ook afstemming of coördinatie.

De vraag is nu hoe in het kennissysteem van de Nederlandse bosbouwsector het kennisaanbod aansluit bij de kennisvraag. Met andere woorden: hoe sluit het netwerk van onderzoekers, kenniscentra, voorlichters, belangenebehartigers, bedrijfsleven aan bij de vragen en belangen van de bouseigenaren en bosbeheerders? Zij staan als gebruikers van

kennis centraal in dit artikel. Met kennissysteemonderzoek kan meer inzicht worden verkregen hoe kennis 'gemanaged' zou kunnen worden. Kennismanagers zijn er velen; van bouseigenaar tot bosgroep tot onderzoeksinstituut tot overheid.

Methode

Voor deze studie zijn met behulp van de 'Rapid Appraisal of Agricultural Knowledge Systems' (Engel et al, 1991) de elementen en hun relaties van het kennissysteem geïnventariseerd en geanalyseerd. Informatie is verkregen via literatuuronderzoek en uit interviews met sleutelfiguren. Het gaat hier om een selecte steekproef van informanten. Je kunt er in korte tijd veel van het bosbouwkennissysteem mee achterhalen en begrijpen. Het zijn echter geen harde feitelijke waarheden, zodat dit stuk vooral als discussiestuk gezien moet worden.

Kennisbehoefte

In de doelstelling van dit kennis-

■ Bosgroep Gelderland bespreekt toepassing Natuurschoonwet op landgoed Beekvliet.

Tabel 1 Indeling naar bedrijfsfilosofieën van boseigenaren en de daarbij veronderstelde kennisbehoefte.

bedrijfsfilosofie	kennisbehoefte eigenaar
(groep 1) <i>Nauwelijks interesse en activiteiten</i> wat betreft het bos of bosbeheer.	(1) Nihil
(groep 2) <i>Rentmeester voert het beheer</i> volledig, eigenaar heeft soms wel, soms geen interesse in het bos en/of bosbeheer.	(2) Kennis van bos en/of bosbeheer, boseigendom en algemene bosproblematiek: uit interesse. Enige kennis van bosbeheer en boseigendomsaspecten kunnen van belang zijn bij overleg met de rentmeester.
(groep 3) <i>Zeer kleinschalig bosbezit</i> maar met interesse in bos, geen economische belangen bij het bos, eventueel wel groter belang bij nevenfuncties van bos.	(3) Populaire kennis over flora en fauna. Algemene bosbouw kennis en kleine praktische zaken als bosverjonging, kapvergunning e.d.
(groep 4) <i>Hobbybosbouwer</i> doelstelling is multi-functioneel; men wil tenminste geen verlies draaien, het accent ligt daarom vaak op houtproductie; het beheer is soms gedeeltelijk uitbesteed aan een rentmeester. De overige criteria kunnen zeer veel verschillen.	(4) Accent op inhoudelijk verhaal van het bos en basis-kennis. Inhoudelijke kennis over bosbeheer en kennis over financieel rendabele bedrijfsvoering. Kennis over allerlei aspecten van het bosbezit of -eigendom.
<i>Bedrijfsmatig bosbouwer, groter bosbezit.</i>	Accent ligt op bedrijfsmatig bosbeheer.
(groep 5) Eigenaren met een <i>specifieke doelstelling</i> , zoals: - landgoed - snelgroeiend hout (financiën belangrijk) - belegging - jacht - recreatie - natuur Men is betrokken bij het bos of bosbeheer. Vaak een specifieke organisatievorm. Basiskennis is gemiddeld hoger dan bij 4. Verder als bij 4.	(5) Informatie in verband met de speciale doelstelling. Verder zie onder filosofie 4.
(groep 6) <i>Grote organisaties</i> met relatief veel eigen kennis, veel bos, een duidelijke doelstelling en een relatief hoog budget. Het beheer moet efficiënt gebeuren, maar voor dure ingrediënten om de doelstelling te bereiken zijn mogelijk.	(6) Specialistische kennis op inhoudelijk en bedrijfsmatig gebied. In het bijzonder aangaande de doelstelling.

systeemonderzoek staan de boseigenaren en de beheerders centraal. Zij zijn gebruikers van de bosbouwkundige kennis. Deze groep is verre van homogeen. Om inzicht te krijgen in de mogelijke kennisbehoefte van boseigenaren/beheerders zijn zij ingedeeld naar bedrijfsfilosofieën (tabel 1). Met bedrijfsfilosofie wordt bedoeld: 'de wijze waarop de eigenaar/beheerder tegen zijn bos en zijn bosbedrijf aankijkt'. Afstem-

ming van kennisaanbod op kennisbehoefte wordt zo voor de verschillende bedrijfsfilosofieën bespreekbaar.

Grofweg is er een onderscheid te maken tussen professionele boseigenaren/ -beheerders (groep 6) en de niet- of semi-professionele boseigenaren/ -beheerders (groep 2 tot en met 5). De niet- of semi-professionele eigenaren zijn in zichzelf weer zeer

divers. De filosofieën van 'niets doen geeft geen kosten, dus ook geen zorgen' tot een actieve bedrijfsmatige aanpak komen voor. Traditie of het in bezit houden van de familie is vaak een belangrijk eigendomsmotief (Mensink et al, '90). Tot de niet- of semi-professionele eigenaren behoren voornamelijk particuliere eigenaren en gemeenten. Karakteristiek is dat men veelal geen actieve informatieverzamelaar is en het bos-

bezit is vaak geen bewuste keuze geweest. Groep 4, 5 en 6 worden hier nader toegelicht.

Groep 4, van hobbybosbouwer tot meer bedrijfsmatige bosbouwer, is op zich weer heel divers. Overeenkomsten zijn dat de doelstelling in beleidstermen meestal een multifunctioneel bos is. De geïnterviewde eigenaren in het onderzoek van Mensink et al. 1990 zeggen vaak dat ze gewoon

een 'mooi' bos willen. Deze doelstelling moet tegen redelijke, liefst geen, kosten bereikt worden. Voor het bosbeheer bepalend zijn daarom vaak de houtproductie, de houtoogst en de houtverkoop. De eigenaren maken gebruik van de bijdrage 'Duurzaam beheer bos' of zouden dit eventueel willen. De betrokkenheid; de toegankelijkheid voor kennis en de professionaliteit verschillen van zeer gering tot groot. Veel bos-

eigenaren, vaak landgoedeigenaren hebben bosbazen of rentmeesters in dienst. Als de eigenaar het beheer volledig heeft uitbesteed dan behoort de eigenaar tot groep 2. Er zijn tussenvormen te beschrijven tussen hobbybosbouwer en meer bedrijfsmatige bosbouwer. De hobbybosbouwer heeft het bos voornamelijk als hobby en de meer bedrijfsmatige bosbouwer haalt neveninkomsten uit het bos. Men

Tabel 2 Huidige voorlichters/adviesgroep en hun produkt en doelgroep

voorlichter/adviseur	doelgroep	kennisprodukt
NVBE	- alle bos-eigenaren	- Sociaal Economische Voorlichting (SEV) voor bos- en/of landgoedbezitter. Het gaat hier vooral om het boseigendom. (thematisch/cursussen, schriftelijk en 'via het kantoor') - Algemene informatie over bosbeleid en regelingen. De leden doen aan meningsvorming t.b.v. de belangenbehartiging. (thematische) bijeenkomsten; artikels; schriftelijk; leden als onderwerp en regioadviseurs; en 'via het kantoor')
Bosgroep	- leden	- Advies en hulp bij uitvoerende zaken passend in de doelstelling van de coöperatie en de wensen van de leden. Individuele voorlichting: telefonisch en door veldbezoek. Men komt met de eigenaar 'in het bos' en begeleidt bijv. het opstellen van beheersplannen. Via nieuwsbrieven wordt belangrijke nieuws aangaande bosbeheer en bosexploitatie verspreid. Daarnaast is er afhankelijk van de bosgroep thematische voorlichting: nieuwsbrief-'specials', cursussen of bijzondere projecten.
Rentmeesters en adviesbureaus	- opdrachtgevers	- Advies uit het bedrijfsleven, vertrouwenspersoon voor boseigenaren richting overheid. Vnl. het regelen van organisatorische zaken voor de eigenaar (maken van beheersplannen, regelen subsidies) en soms ook persoonlijk advies.
Overheid	- alle boseigenaren en bosbeheerders	- Alle mogelijke met name thematische voorlichting in het kader van het overheidsbeleid, behalve SEV. Het exacte produkt moet nog vorm krijgen (thematisch/cursussen, soms nog persoonlijk via het districtshoofd, schriftelijk en 'via het consulentschaps- en districtskantoor')
Bosschap	- iedereen en in het bijzonder de achterban	- Algemene zaken in de bosbouw zoals bosbrand, schadelijke insecten en RO, werkgevers werknemers zaken. Het Bosschap heeft een coördinerende taak (schriftelijk en 'via het kantoor')
Bijscholing	- mensen van het juiste opleidingsniveau	- Vnl. praktische cursussen, op diverse niveaus
Onderzoek	- Opdrachtgevers en incidenteel belanghebbers bij onderzoeksresultaten	- Op uitnodiging van kennisverspreiders als bijscholing en consulentschappen worden cursussen gegeven. Er wordt weleens persoonlijk advies gegeven bij een verzoek. Bij de afronding van een praktijkgericht onderzoek worden de resultaten getoetst en/of gepresenteerd. Er geschiedt enig opdrachtonderzoek.

Beleid	Fundamenteel Onderzoek	Toegepast Onderzoek	Kennismontage	Kennisverspreiding Groeps- Indivi- gewijs- dueel	Identificatie Kennisbehoefte	Praktijk
--------	---------------------------	------------------------	---------------	--	---------------------------------	----------

■ *Figuur 1 Het continuüm tussen theorie en praktijk (Engel et al, 1989).*

wil informatie over financiële, organisatorische en inhoudelijke aspecten van bos, bosbeheer en boseigendom. De accenten verschillen per eigenaar. Door de geringe bosbouwachtergrond is de kennisbehoefte vaak die aan basiskennis. Daarnaast wil men informatie over algemene bosproblematiek als de vitaliteitsproblematiek. Kennis is net als voor de eigenaar onder groep 2 belangrijk voor overleg met de rentmeester.

De vijfde groep vertoont veel overeenkomst met groep vier. Een verschil is de duidelijk gekozen speciale doelstelling. De toegankelijkheid voor kennis en ook de professionaliteit is daardoor vaak hoger en ook minder uiteenlopend dan bij groep vier. Deze groep bestaat uit: sommige landgoedeigenaren, eigenaren met snelgroeiend hout, gemeenten met een speciale doelstelling voor hun bos, jachtverenigingen, recreatieschappen, kleine organisaties met een natuurbeschermingsdoelstelling, etcetera.

Groep 6 bestaat uit de professionele eigenaren. Hiertoe behoren Staatsbosbeheer, de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland (Natuurmonumenten), de provinciale landschappen en enkele gemeenten en particulieren. Zij hebben een groot bosbezit (meer dan duizend ha.), beschikken over professionele bosbeheerders en relatief meer inkomstenbronnen. Zij hebben veel eigen kennis in huis en een duidelijke doelstelling. De kennisbehoefte is een aanvulling op de

professionele kennis die zij al hebben.

Kennisaanbod

Het huidige kennisaanbod wordt verzorgd door de rentmeester, bijscholing, onderzoek, bedrijfsleven en voorlichters (Nederlandse Vereniging van Bos Eigenaren (NVBE), bosgroep, overheid). De karakteristieken van het huidige kennisaanbod zijn in tabel 2 weergegeven.

De rentmeester geeft advies als dienstverlener uit het bedrijfsleven; de bosgroep als coöperatie; de NVBE als belangenbehartiger en de overheid als beleidsmaker/-uitvoerder. Advies door aannemers, plantsoenverkopers en ook cursussen door adviesbureaus etc. zijn buiten beschouwing gelaten, maar ongetwijfeld wel aanwezig. Daarnaast zijn er verenigingen waarin onder andere actieve of professionele beheerders en eigenaren kennis uitwisselen zoals de Nederlandse Vereniging van Rentmeesters (NVvR) en de Koninklijke Nederlandse Bosbouw Vereniging (KNBV).

Kennisvraag en kennisaanbod

In het kennissysteem zijn een tweetal segmenten te onderscheiden (figuur 2). Deze segmentatie heeft een grote invloed op het functioneren van het kennissysteem van de sector. Segmentatie wil zeggen dat er subsystemen te onderscheiden zijn waarbinnen verhoudingsgewijs meer contacten zijn dan daarbuiten en waarbinnen een deel van het continuüm van theorie naar

praktijk wordt vervuld (figuur 1).

Deze segmenten kennen aan de basis respectievelijk: de grote professionele eigenaren en de niet- en semi-professionele eigenaren. Het eerste segment wordt gevormd door overheidsinstellingen en de professionele boseigenaren. Een tweede segment is zich steeds meer aan het profileren. Het bestaat onder andere uit de niet- en semi-professionele eigenaren/-beheerders, de NVBE en de bosgroepen.

Tussen de instituties Onderzoek, Voorlichting en Onderwijs (OVO-drieluik) van de overheid bestaan relatief veel contacten. De kennis die dit zogenaamde OVO-drieluik produceert, sluit in de praktijk vooral aan bij de professionelere boseigenaren. Zo hebben vooral Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten veel contacten met het OVO-drieluik. Beide organisaties hebben veel contact met onderzoekinstellingen zoals het voormalig Rijksinstituut voor Natuurbeheer (RIN) en de voormalige Dorschkamp. Beide organisaties maken ook veel gebruik van bijscholing verzorgd door onderwijsinstellingen. Bijscholing richt zich tot nu toe voornamelijk op bosarbeiders, professionele bosbeheerders en anderen die zich professioneel met het bos bezig houden. Vooral Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten kennen ook binnen de eigen organisatie een goed en uitgebreid kennisapparaat. We zien dat de organisaties Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten zich begeven op het gebied van praktijk tot en met toegepast onderzoek uit fi-

guur 1. De geproduceerde kennis is goed afgestemd op de gebruikers/ beheerders en de doelstellingen van de organisatie. Men gaat in op door beheerders gesignaleerde vragen of problemen en maakt ook intensief gebruik van de kennis die is opgedaan bij beheer. Men werkt aan methodes waarbij de bij het beheer opgedane kennis handzamer en bruikbaar wordt, zoals beheersequelaties en kwaliteitsbeoordeling.

Het tweede segment ontwikkelt zich gaandeweg steeds meer. De belangenbehartigende organisaties, bosgroepen en de NVBE maken deel uit van dit segment. Zij werken in toenemende mate samen. Zij verlenen steeds meer diensten wat betreft de kennis- en informatievoorziening aan met name particuliere eigenaren en gemeenten. Al lang kan men bij de NVBE terecht voor informatie over fiscale aspecten, eigenaarslasten, subsidies en planologische aspecten met betrekking tot het bos. Daarnaast worden regionen themabijeenkomsten gehouden voor en door de leden. Sinds kort verzorgt de NVBE ook Sociaal Economische Voorlichting voor alle boscigenaren. Sinds de komst en ontwikkeling van de bosgroepen zijn er twee organisaties die zich richten op de belangen van particulieren en gemeenten. Je zou dus concurrentie kunnen verwachten. De samenwerking tussen beide groeit echter en de activiteiten vullen elkaar aan. Bosgroepen doen de praktische zaken en hebben persoonlijk contact met veel eigenaren. En de NVBE doet de belangenbehartiging, dus de beleidsmatige en bestuurlijke zaken. De bosgroepen richten zich voornamelijk op gezamenlijke houtverkoop, -plantsoeninkoop en uitbesteden van werk voor haar leden. Daarnaast worden steeds vaker excursies,

praktische cursussen en dergelijke georganiseerd.

De rentmeesters vallen buiten de segmentatie. Rentmeesters maken gebruik van en hebben contact met scholing en onderzoek. Zij hebben ook veel contact met belangengroeperingen en eigenaren. Rentmeesters en anderen met veel formele en informele contacten zijn belangrijke punten van integratie en coördinatie tussen personen, organisaties en instituties van het bosbouwken-nissysteem. In de bosbouwsector heeft een beperkt aantal personen vele informele en formele contacten. Zij komen uit alle subsystemen. Informele contacten worden gelegd in de vele commissies, besturen en verenigingen. Het onderhouden van veel informele contacten is mogelijk daar de sector klein is.

Knelpunten door gering contact segmenten

De contacten tussen de twee segmenten zijn gering en dit brengt een aantal knelpunten voor het functioneren van het kennisstelsel met zich mee. Ten eerste kent het OVO-drieluik maar een geringe aansluiting op de niet- en semi-professionele eigenaren waardoor deze maar weinig van het drieluik profiteren. Het deel van deze groep met een bosoppervlak van minder dan 50 ha bezit samen wel bijna een derde deel van het totale bosoppervlak in Nederland. Ten tweede heeft de overheid zich tot doel gesteld om het bedrijfsmatiger laten verlopen van het bosbedrijf te stimuleren. Het OVO-drieluik wordt dus nauwelijks aangewend om die doelstelling te verwezenlijken voor de niet- of semi-professionele eigenaren.

Oorzaken

Er zijn verschillende oorzaken voor het geringe contact tussen

de segmenten:

1) Er is gebrek aan vertrouwen van de boscigenaren in de overheid, met name bij de meer hobbymatige eigenaren. Dit vertrouwensgebrek is ontstaan door:

- a) een steeds veranderende overheidsorganisatie;
- b) de frequentie van persoonswisseling binnen de consulentschappen waardoor de opbouw van een vertrouwelijke relatie niet mogelijk was;
- c) de weinig boscigenaar-vriendelijke subsidieregeling;
- d) het opheffen van een persoonlijke voorlichting;
- e) en de geringe beloning voor de maatschappelijke functie van bos.

2) De lage beloning voor bosbeheer leidt tot weinig initiatieven van eigenaren in de richting van kennisvermeerdering. Bedrijfsmatiger beheer zal logischerwijs maar tot op zekere hoogte gebeuren als de markt voor bosproducten of de beloning anderszins niet verandert. Er is een prestatie-motivatie nodig. Men kan zich afvragen of er überhaupt wel een kennisbehoefte is. Cursussen en andere kennisvermeerderingsinitiatieven van bosgroepen en NVBE zijn echter een succes. Dit wijst er op dat er wel degelijk een kennisbehoefte bestaat.

3) Door de geringe organisatie van boscigenaren is contact en communicatie tussen 'de boscigenaar' en OVO-drieluik of beleid moeilijk. Het beperkt de mogelijkheden van eigenaren om te sturen richting OVO-drieluik en de eigenaren zijn een moeilijke aanspreekpartner voor beleid en het OVO-drieluik. Een voorbeeld hiervan is dat bijscholing in principe kennis kan leveren waaraan behoefte is bij particulieren en gemeenten. Hier ontbreekt echter de vraag van de eigenaren of

organisaties van eigenaren.

4) Overheid en hobbymatige boscijneraar spreken verschillende talen. De overheid praat bijvoorbeeld over een multifunctionele doelstelling; de eigenaar over een 'mooi' bos.

Externe factoren

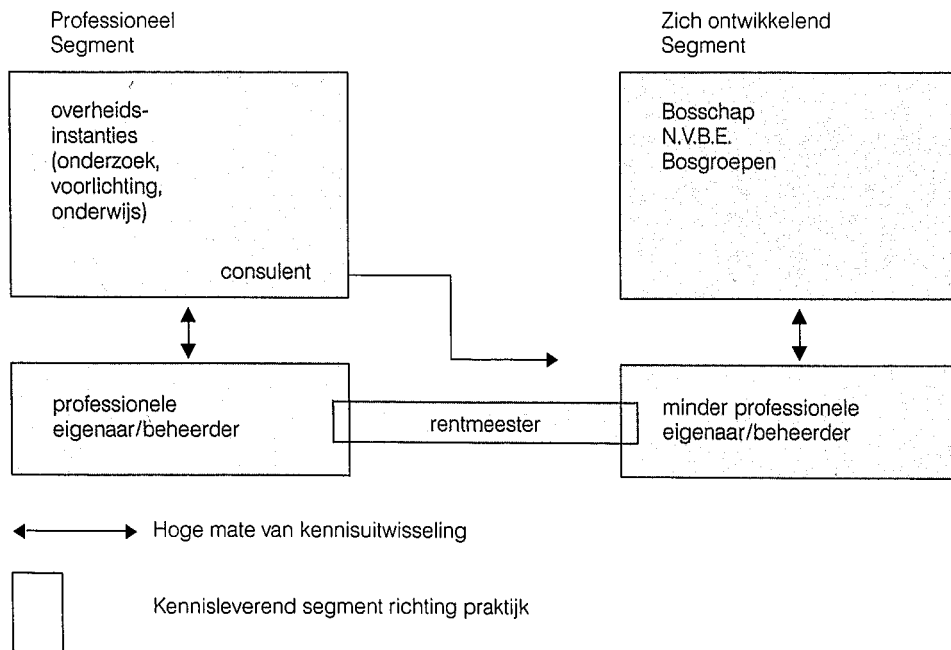
Naast de segmentatie van het kennissysteem zijn er een aantal andere belangrijke factoren te noemen die van grote invloed zijn op het functioneren van dit kennissysteem. Zo wordt er in het maatschappelijk krachtenveld een gering belang gehecht aan de bosbouwsector. Er komt hierdoor weinig geld beschikbaar voor de verleende diensten. De 'natuursector' en vooral de 'landbouwsector' worden veel belangrijker geacht. Eén van de oorzaken is dat de lobby van de landbouw- en natuurbeschermingsorganisaties richting beleid en maatschappij in verhouding groot is. De overheid is een be-

langrijke sturend factor in de sector. Zij stuurt in belangrijke mate met de Boswet en allerlei regelingen en subsidies. De subsidies vormen een belangrijke inkomstenbron voor de boscijneraar. Een belangrijk voorbeeld van sturing is de stimulering van functionele verbanden zoals de bosgroepen. Naast het maatschappelijk krachtenveld en de overheid is ook de houtmarkt een belangrijke sturende factor in het kennissysteem.

Ontwikkeling

De laatste jaren is er veel veranderd in het kennisaanbod van de sector. Tot voor kort stuurde de overheid voornamelijk via subsidieregelingen en de Boswet. Daarnaast was Staatsbosbeheer voor veel particulieren en gemeenten de bedrijfsadviseur, via respectievelijk de individuele voorlichting en de Blijvend Technische Voorlichting (BTV-regeling). De Dorschkamp verzorgde in het verleden zelf voor de ver-

spreiding van kennis. De Dorschkamp was een laagdrempelige voorziening voor vele bos- en groenbeheerders. Kortom, de benadering van de doelgroep was van oudsher erg individueel. Deze individuele contacten van de overheid met de niet- en semi-professionele boscijneraren zijn echter de laatste jaren door beleidskeuzes sterk verminderd. Er ontstond een gat. De bosgroepen zijn in het gat van de individuele voorlichting gesprongen. Door de ontwikkeling van de bosgroepen en de verbreding van het taakveld van de NVBE wordt het tweede segment steeds professioneler. Het nieuwe beleid van de overheid is erop gericht thematisch en groepsgewijs voorlichting te geven via de provinciale consulentschappen. De overheid wil ook de overdracht van de door onderzoek geproduceerde kennis stroomlijnen via het nieuwe Informatie Kennis Centrum (IKC). Het IKC zal deze kennis moeten 'monteren' voor diegenen die direct

■ *Figuur 3 Segmentatie in het kennissysteem van de bosbouwsector*

voorlichting geven aan de bouseigenaar (de eerste lijns voorlichting), de provinciale consultantschapen vallen hier onder. Hiermee zou het IKC een belangrijk contactpunt kunnen worden tussen de twee segmenten (figuur 3).

Het IKC heeft de taak om contacten te onderhouden met beleid, onderzoek, onderwijs en landelijke 'bosbouw'organisaties. Een vereiste voor de taak 'contactpunt tussen de segmenten' is mijns inziens dat de belangenbehartiging van de eigenaren invloed hebben op het beleid van IKC en continu 'feed-back' geven op het IKC-product. De Unie van Bosgroepen maar ook bijvoorbeeld de Nederlandse Vereniging van Rentmeesters zouden hier een belangrijke rol kunnen vervullen! Een mogelijke taak van het IKC naast het ondersteunen van de 1e lijns voorlichting is het leggen van contacten tussen kennisvragers en kennisaanbieders of -bezitters. Zo bezitten Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten veel praktische kennis. Hiervan geven zij zelf te kennen dat het zonde is dat hier niet meer gebruik van gemaakt wordt. Het IKC zou hier een be-

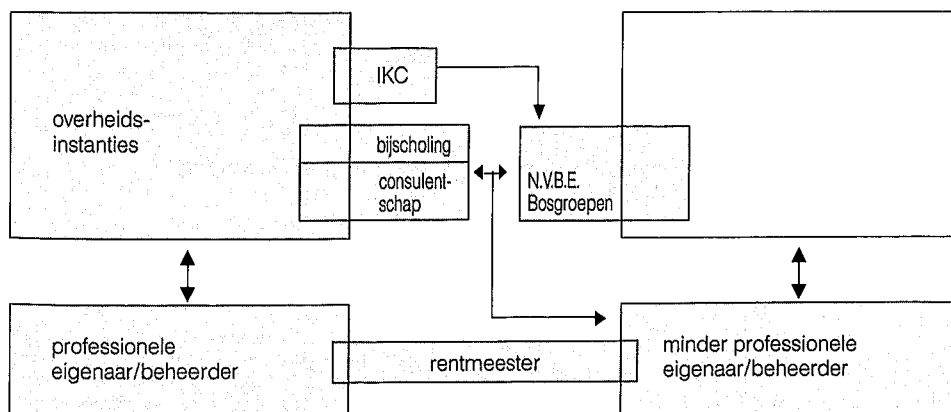
langrijke rol in kunnen vervullen, evenals de consultants. Ook op regionaal niveau biedt meer samenwerking meer mogelijkheden voor een effectievere voorlichting aan niet- en semi-professionele bouseigenaren. Bosgroepen, consultants, NVBE en ook bijscholing kunnen samen de ingrediënten vormen voor een meer bedrijfsgerichte voorlichting aan niet- en semi-professionele eigenaren/beheerders (figuur 3). Groepsgewijze en individuele voorlichting kunnen elkaar aanvullen: aan de ene kant groepsgewijze informatieoverdracht (consulent, bijscholing) met thema's (IKC) en aan de andere kant de bedrijfsgerichtheid (bosgroep). De NVBE verzorgt dan voor de Sociaal-Economische Voorlichting. Trefwoorden voor effectieve voorlichting aan niet- of semi-professionele bouseigenaren/-beheerders zijn: basiskennis, praktische kennis, regionaal, vertrouwde voorlichter en financieel gericht. De persoonlijke voorlichting 'met de voorlichter het bos in' wordt door eigenaren erg op prijs gesteld.

Tot slot

Als het bosbouwkennissysteem

goed werkt wordt er kennis geproduceerd die voor de bouseigenaar en het beleid nodig zijn. Het beleid zorgt voor de optimale sturing en stimulering en de bouseigenaren voeren een beheer dat voldoet aan hun eigen en aan maatschappelijke behoeften. Voor het goed functioneren van het bosbouwkennissysteem is meer inzicht gewenst in de diversiteit aan bosbedrijfstypen en -filosofieën en de daarbij behorende mogelijkheden voor een rendabeler bedrijfsvoering. Meer inzicht is een voorwaarde om via voorlichting beter aan te sluiten bij de wensen en mogelijkheden van de verschillende eigenaren. De bosgroep en met name de bosgroepcoördinator heeft de potenties om een belangrijke coördinerende factor te zijn voor de functie "identificatie van kennisbehoeften" bij niet- of semi-professionele eigenaren. De bosgroep-coördinator heeft een vertrouwelijk contact met de meest diverse groep bouseigenaren.

Ontwikkelingen in de bosbouwsector duiden erop dat tegenstellingen tussen doelstelling 'natuur' en 'bosbouw' in de sector verminderen. Dit opent nieuwe wegen

■ *Figuur 4* Mogelijkheden voor meer contacten tussen de segmenten

voor een meer gezamenlijk en dus krachtiger en effectiever optreden richting overheid en maatschappij. De Directie NMF en -BLB zijn sinds kort samengegaan. Het zou gunstig zijn als bosbouw profiteert van hetgeen natuurbescherming heeft bereikt bij de politiek en de maatschappij.

Literatuur

Corten, I., 1991. Het voorlichtingskundig begrip "kennissysteem" toegepast op de sector bosbouw: Glo-

bale omschrijving van het kennissysteem; elementen, hun relaties en taakafstemming. Vakgroep Voorlichtingskunde, Landbouwwuniversiteit Wageningen, 111 blz.

Engel, P.G.H. et al, 1989. Het landbouw kennis systeem in Denemarken, Engeland en Frankrijk: Aangrijpingspunten voor kennisbeleid. Wageningen, 111 blz.

Engel, P.G.H., 1991. Knowledge management in agriculture: Building upon diversity. The edited proceedings of the European Seminar on Knowledge Management and Information Technology. dept.

of Extension Science, Agricultural University Wageningen, 9 blz.

Engel, P.G.H., A. De Groot en S. Seegers, 1991. Rapid Appraisal of Agricultural Knowledge Systems. A draft manual. Version 3.2. Department of Extension Science, Agricultural University Wageningen

Mensink, M.E., J. Tiemersma en A.J.H. Willems, 1990. Doelstellingen en beheersbeslissingen belicht in enquête: Ervaring speelt een grote rol in beheer van particuliere eigenaren. Bosbouwvoorlichting, jaargang 29, nr. 7, blz 66-67.

OPLEIDINGEN IN 'T GROEN

Het LSBC

- Vakopleidingen in het kader van het leerlingwezen
- Onder andere in de bosbouw, natuurbeheer, landschapsbouw en recreatie

De opleiding

- De leerling/werknemer werkt gemiddeld 4 dagen per week op een bedrijf
- Gemiddeld 1 dag per week gaat de leerling/werknemer naar school

Uw bedrijf een leerbedrijf?

- Ja, als u behoefte heeft aan gemotiveerde werkkrachten
- Ja, als leerlingen bij u praktijkervaring op kunnen doen

Voor meer info:

Het LSBC, Koningsweg 35, 6816 TG Arnhem
Tel.: 085-431000 / Fax: 085-455629